

REPUBLIKA E KOSOVËS
MINISTRIA E SHËNDETËSISË

VODIČ kroz COVID-19 za roditelje

Šta treba da znate da biste
zaštitili svoju decu!

Uz podršku UNICEF-a na Kosovu u partnerstvu sa USAID-om.

COVID-19 kod dece i adolescenata¹

Kao roditelj, želite da učinite sve što možete da zaštitite svoju decu. Pandemija COVID-19 donela je sa sobom nove izazove za porodice širom sveta. Ovaj vodič vam pruža tačne i pouzdane informacije o najboljim načinima da zaštitite svoju decu od COVID-a 19.

KAKO COVID-19 UTIČE NA DECU I ADOLESCENTE

Kao i odrasli, deca i adolescenti mogu:

- **Biti ozbiljno bolesni od COVID-19**
- **Imati kratkoročne i dugotrajne zdravstvene probleme**
- **Širiti COVID-19 na druge, kod kuće, u školi itd.**

Ne postoji način da se unapred zna kako će se deca ili adolescenti nositi sa COVID-19. Međutim, veća je verovatnoća da će se ozbiljno razboleti od COVID-19 deca sa zdravstvenim problemima ili oslabljenim imunološkim sistemom. Ali čak i deca bez zdravstvenih problema mogu doživeti ozbiljna stanja od COVID-19. Zapravo, gotovo polovina dece mlađe od 18 godina hospitalizovana sa COVID-19 nemaju neku drugu hroničnu bolest².

Dakle, COVID-19 može učiniti da deca i adolescenti bilo kog uzrasta postanu ozbiljno bolesni i ponekad zahtevaju bolničko lečenje.

¹ Svetska zdravstvena organizacija (WHO) kao adolescenti definiše starosnu grupu od 10 do 19 godina.

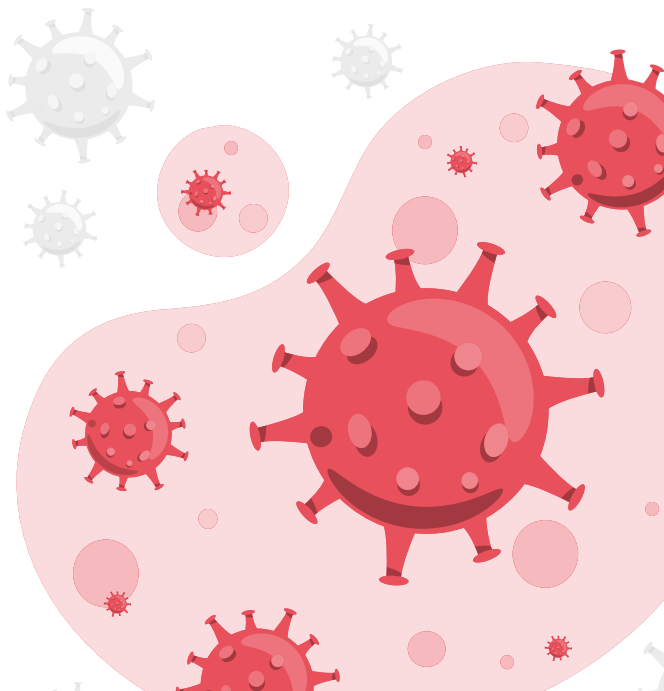
² Zašto bi deca i adolescenti trebalo da se vakcinišu protiv COVID-19. (2022). Preuzeto sa <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/vaccines/why-vaccinate-children-teens.html>

Mogu li deca koja se zaraze COVID-om 19 doživeti dugoročne posledice?

Svako ko je imao COVID-19 može doživeti produženi COVID-19. Istraživanja sugerišu da su deca s blagim i teškim COVID-om 19 imala dugotrajne simptome. Najčešći simptomi kod dece su:

Umor 	Glavobolja 	Problemi sa spavanjem
Problemi sa koncentracijom 	Bol u mišićima i zglobovima 	Kašalj

Ovi simptomi mogu uticati na sposobnost dece da pohađaju školu ili obavljaju svoje uobičajene aktivnosti. U slučaju dugotrajnih simptoma COVID-a 19, razgovarajte sa lekarima i nastavnicima o potrebama vaše dece.

VAKCINACIJA DECE PROTIV COVID-19

Vakcinacija protiv COVID-19 je glavni način zaštite ljudi od COVID-19 i njegovih komplikacija. Kosovo je počelo vakcinaciju protiv COVID-19 29. marta 2021. godine za stanovništvo 16+. Ministarstvo zdravlja je 2. novembra 2021. godine odobrilo i vakcinaciju starosne grupe od 12 do 15 godina prvom i drugom dozom (primarna serija)³.

Dok je, uz preporuku Komisije za vakcinaciju, odobrena i pedijatrijska doza za starosnu grupu od 5-11 godina. Što se tiče dopunske doze, prihvatljiva populacija je 12+. Ova doza se preporučuje najmanje 5 meseci nakon primanja druge doze vakcine.

Odobrena vakcina za osobe starije od 5 godina koja se daje na Kosovu je Pfizer BioN/Tech vakcina. Za starosnu grupu od 5-11 godina daju se pedijatrijske doze (koje su manje doze, pogodne za ovu starosnu grupu), dok se za starosnu grupu od 12+ daju redovne doze.

³ Treća doza primarne serije, koja se razlikuje od dopunske doze, daje se u slučajevima na recept od strane lekara.

Vakcinacija dece i adolescenata protiv COVID-19 može pomoći u upravljanju pandemijom:

- **Zaštite decu od ozbiljnih zdravstvenih stanja u slučaju infekcije**
- Dozvoljen nastavak aktivnosti u školi ili vrtiću
- Dozvoljeno sigurno učešće u sportu, igralištima i drugim grupnim aktivnostima.

Kako je određena sigurnost, delotvornost vakcina Pfizer-BioN/Tech COVID-19 za upotrebu kod dece i adolescenata?

Komiteet za primenu lekova kod ljudi (CHMP) Evropske agencije za lekove (EMA) je 28. maja 2021. preporučio korišćenje Pfizer-BioN/Tech vakcine kod dece uzrasta od 12 do 15 godina. Međutim, 25. novembra 2021. godine preporučeno je da počne da se koristi pedijatrijska doza kod dece uzrasta od 5 do 11 godina.

Efikasnost vakcine je istraživana i testirana na deci uzrasta 5-11 i 12-15 godina. Studije je odobrio Pedijatrijski komitet (PDCO) Evropske agencije za lekove (EMA). Studije su pokazale da je imunološki odgovor u ovim starosnim grupama uporediv sa imunološkim odgovorom starosne grupe od 16 do 25 godina (mereno nivoom antitela protiv SARS-CoV-2).

Klinička ispitivanja i tekući nadzor sigurnosti pokazuju da je vakcinacija protiv COVID-19 sigurna za decu i adolescente.

Postoje li kontraindikacije za vakcine protiv COVID-19?

Alergijska reakcija (anafilaksija) nakon primanja vakcine protiv COVID-19 (mRNA) retko je prijavljivana. Ako se alergijska reakcija javi nakon prve doze vakcine, drugu dozu vakcine ne treba davati. Stoga je prethodna alergijska reakcija na bilo koju komponentu vakcine kontraindikacija za vakcinu.

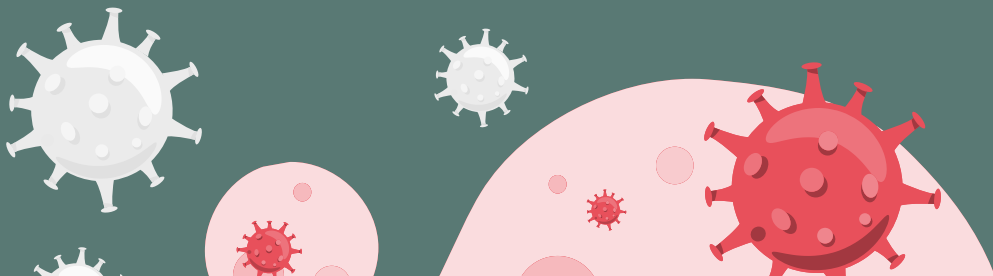
NEŽELJENI EFEKTI VAKCINE PROTIV COVID-19 KOD DECE I ADOLESCENATA

Deca i adolescenti mogu imati neke nuspojave nakon primanja vakcine protiv COVID-19 koje su blage i obično nestaju u roku od nekoliko dana.

Neka deca i neki adolescenti nemaju nikakve nuspojave. Uobičajene nuspojave nakon primanja prve dve doze Pfizer-BioNTech vakcine protiv COVID-19 prijavljene među decom i adolescentima su:

- **Umor**
- **Groznica**
- **Glavobolja**
- **Bol u ruci u koju je ubrizgana injekcija**

Postavljanje hladne, vlažne krpe na predelu ruke gde je vakcina data može pomoći. Pitajte svog porodičnog lekara za savet o upravljanju potencijalnim nuspojavama.

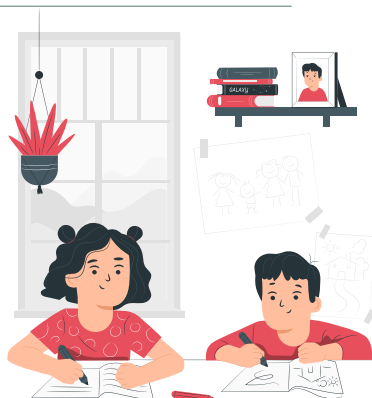

ZABRINUTOST O VAKCINAMA PROTIV COVID-19

Različite vesti o vakcinama protiv COVID-19 kružile su u medijima tokom pandemije. Deo ovih vesti bile su dezinformacije koje su izazvale nesigurnost, nepoverenje i uticale su na nevoljnost ljudi da se vakcinišu. Dezinformacije da vakcina protiv COVID-19 može uticati na plodnost, genetski kod ili druge zdravstvene aspekte su neosnovane. Sigurnost vakcine dokazuju najpouzdanije zdravstvene institucije, a vakcinacija ostaje najefikasniji način zaštite od COVID-19.

PRIPREMA DECE ZA VAKCINACIJU

Iskustvo primanja vakcine protiv COVID-19 će biti vrlo slično iskustvu primanja drugih redovnih vakcina. Koristite sledeće savete da podržite svoje dete pre, za vreme i nakon vakcinacije COVID-19 vakcinom.

- Razgovarajte sa svojim detetom pre vakcinacije o tome šta možete očekivati.
- Pomozite da oslobodi stresa od vakcinacije.
- Pročitajte o načinima da upravljate strahom od igala.
- Recite davaocu vakcine o svim alergijama koje vaše dete može imati.
- Zamolite dete da mirno sedi 15–30 minuta nakon vakcinacije kako bi se dete moglo promatrati zbog alergijskih reakcija.
- Pitajte svog zdravstvenog radnika za savet o korišćenju lekova koje možete uzimati kod kuće za negu vašeg deteta.
* Nije preporučljivo koristiti lekove pre vakcinacije kako bi se sprečile nuspojave.
- Pobrinite se da vaše dete dobije karticu za vakcinaciju protiv COVID-19 pre nego što napusti mesto za vakcinaciju.

KAKO RAZGOVARATI SA SVOJOM DECOM O VAKCINAMA PROTIV COVID-19?

Vest o vakcinama protiv COVID-19 uticala je na naš svakodnevni život i prirodno je da su deca radoznala i imaju pitanja. Evo nekoliko saveta koji će vam pomoći da na jednostavan način objasnite njihova pitanja.

Pitajte i slušajte

Pozovite svoje dete da priča o tome šta je čulo o vakcinama protiv COVID-19 i poslušajte njihove odgovore. Važno je biti pažljiv i ozbiljno shvatiti sve strahove koje imaju. Budite strpljivi, pandemija i dezinformacije izazvale su mnogo brige i neizvesnost za sve. Dajte im do znanja da uvek mogu razgovarati s vama o svojim brigama.

Budite iskreni prema njima

Deca imaju pravo da znaju šta se dešava, ali im to treba objasniti na način koji odgovara uzrastu. Imajte na umu da deca preuzimaju emocionalne znakove od odraslih, pa čak i ako ste zabrinuti za svoje dete, pokušajte da ne izrazite svoje strahove pred njima.

Odgovorite na njihova pitanja

Ovaj vodič sadrži informacije koje vam mogu pomoći da odgovorite na pitanja koja bi vaše dete moglo imati o vakcinama protiv COVID-19.

Ne zaboravite:

Roditelji imaju za cilj dobrobit svoje dece. Zapamtite da, kao i druge vakcine, vakcina protiv COVID-19 deluje kao štit, čuvajući porodice i zajednice sigurnima.

Ako imate dodatnih pitanja vezanih za vakcinaciju dece protiv COVID-19, razgovarajte o njima sa zdravstvenim radnicima.